

Prva izjava nacionalističnega odpravnika poslov pri sv. stolici

Naročajte in širite Slovenski dom!

V drugo prekopana Srednja Amerika

Leta 1914 je bil dograjen v Ameriki znani Panamski prekop. Kakor da bi s tem prekopom ne bili prav nič zadovoljni, so se začele razširati vesti, da nameravajo graditi še drug prekop, ki bo vezal Atlantski in Tihim ocean. O takšnih velikih delih pa se navadno vselej govori že davno prej, predno bi bila količikaj dana možnost na njihovo uresničenje. Tako govore o načrtih za drugi prekop skozi Srednjo Ameriko tudi še danes, čeprav je preteklo od takrat, ko se je sprožila ta misel, že več kot dvajset let. Pred dobrim letom se je zdela celo narobe, namreč da so na uresničenje tega načrta čisto pozabili. Danes pa je to vprašanje postalo nenkrat zopet predmet največjega zanimanja.

Komisija 200 inženjerjev

Nekako pred dvajsetimi leti so poslali v Nicaragua, če neko komisijo, ki naj bi natančno proučila svet, kjer naj bi potekal drugi prekop od atlantske do tihomorske strani. To skoro ni bila več komisija, kakršno si danes predstavljamo, pač pa je to bila naravnost skoro vojska. Nad dvesto vojaških inženjerjev pod vodstvom polkovnika Sultana se je odpravilo v te kraje. Da niso imeli malo posla, da je svet na tem kraju še dosti ugoden za graditev prekopa. Tudi je bila določena točna črta, kje naj bi prekop potekel. Začel naj bi se pri kraju Brito ob Tihem oceanu, šel dalje preko jezera Nicaragua mimo Fort San Carlos in nato tam, kjer danes teče reka San Juan. Od tu bi potekal ob divje romantičnih gorah Conchuda do Karibdskega morja.

36 milijard dinarjev

Da to delo ne bo poceni, je tudi jasno. Preračunali so, da bi bilo potrebnih za graditev prekopa 722 milijonov dolarjev, ali v našem denarju nekako

36 milijard dinarjev. (Skoro štirje naši državni proračuni!) Dograjen bi bil prekop komaj v 10 letih. Seveda je spet dosti takšnih ljudi, ki imajo nad to graditvijo svoje pomisleke. Saj si še pri manjših stvarih niso vedno vsi edini. Drugi pa spet smatrajo, da je nujno potrebno zgraditi ta prekop že zato, ker

Panamski leži na ognjeniških tleh

in tako vedno obstoja upravičen strah, da utegnejo zemeljske sile nekoč na lepem pretrgati zvezo med Atlantskim in Tihim oceanom in onemogočiti vsak promet preko Paname. V resnici je še pred nedavnim napravil nek zemeljski plaz na tem mestu precej sitnosti. Pokrajina Nicaragua bi bila na vsak način, tako pravijo, bolj prikladna, da bi se preko nje zgradil prekop, ki ne bi bil neprestano v nevarnosti.

Drugi vzrok, zaradi katerega toliko zagovarjajo nekateri graditev drugega prekopa, pa je ta, da bi bilo na ta način mogoče promet precej povečati. Končno pa, ko že vsepovsod govore samo o vojni, tudi tu niso pozabili poudariti, da bi bil prekop skozi Nicaragua tudi

velikega vojaškega pomena

Ameriške združene države so namreč vedno v strahu, da v primeru potrebe ne bi mogle poslati hitro svojih čet od vzhodne na tihomorsko stran.

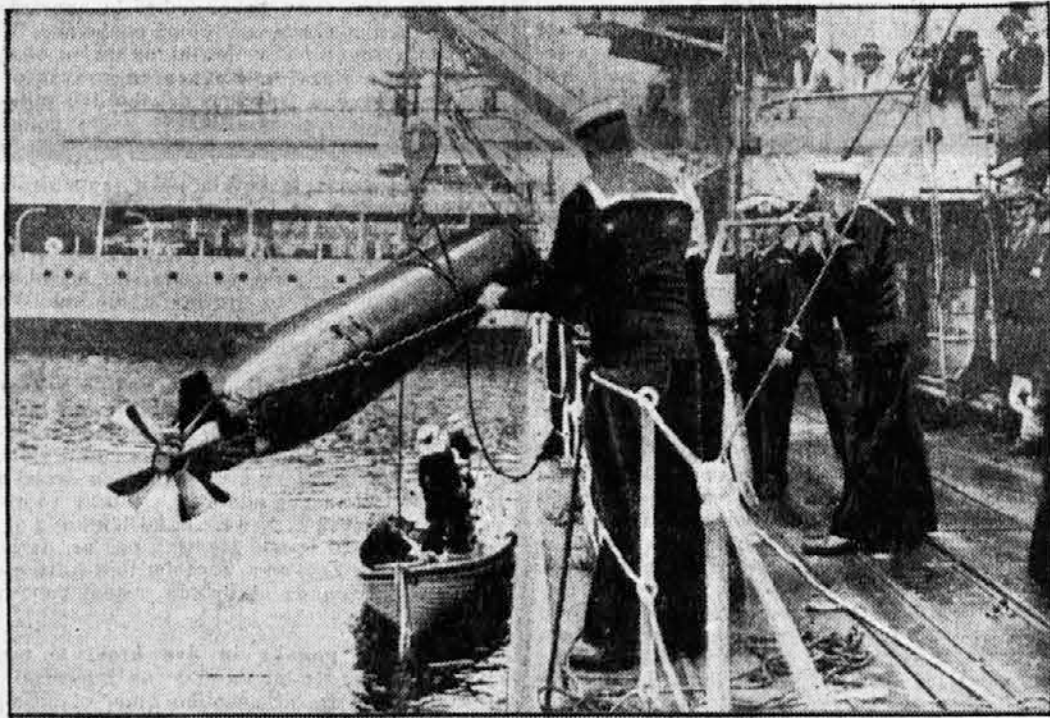
Da bo na tem mestu zapela prva lopata, morda ni več tako daleč, saj je potrebno samo nekaj več uspeha pri pogajanjih Združenih držav z Nicaragua. Treba bo na vsak način samo malo več ponuditi, pa bo šlo.

Takrat, ko so gradili Panamski prekop, so tudi goljufi prišli na svoj račun in si precej na trdo nartali svoje mošnjčke. Panamske goljufije so postale celo tako slavne, da so prišle v pregovor. Kaj če pridejo sedaj na dan tudi še kakšne »Nicaragua-goljufije«?

Moderne Turkinje osvobojene

Prihodno pomlad bo v Carigradu mednarodni ženski kongres, za katerega se že sedaj z vso vne-mo pripravljajo. Usoda Turkinj se je v novem času precej spremenila, če pomislimo nazaj na tako imenovano haremsko dobo, ko je bila ženska prava sužnja, brez pravic, izročena na milost in nemilost svojim gospodarjem. Danes govorimo o moderni Turkiji in to gotovo z vso pravico tudi glede tega, kakšen položaj zavzemajo njene državljanke. Moderna Turkinja je pridna, podvzeta in, kar je najvažnejše, svobodna. Danes si je že osvojila tako

rekoč vse poklice in tako prav nič več ni podobna oni haremski ženski. Francoski časopisi pravijo, da so Turkinje tudi zelo talentirane in da na vseh šolah dosegajo naravnost presenetljivo odlične uspehe. V praksi so se izkazale tudi kot izvrstne zdravnice, odvnetice in uradnice. Velik sloves uživa n. pr. Suat Hilmi, ki je sodnica. Svoje poklice je naravnost vesela, še bolj pa uspehov, ki jih je v njem dosegla. Prav tako zavzema odlično mesto Meliha Kemal Hanum, ki je članica carigradskega sodnega dvora.

Z angleških mornariških vaj. Izstreljeni manevrski torpedo vlečejo spet nazaj na krov.

Jakob Wassermann:

4

Zlato iz Caxamalce

VII.

Bil je dan, ki se je začel z izdajstvom, to se mora priznati, in nehal s krvjo. Ponizal je Inko in njegovo ljudstvo za zdaj in vekomaj in spremenil deželo v pozorišče požigov in umorov. Tega ni več moči skriti in sledovi se vidijo vsepovsod še danes, ko to popisujem.

Glas trobent nas je sklical k orožju. Konjica je zavzela prostor za poslopji, pešci v lopah. Ure so minile in mislili smo že, da so bile naše priprave zaman, ko je prišlo od Inke poslanstvo, da je na potu.

A šele okrog poldne smo zagledali Peruance na široki umetni cesti. Spredaj so jezdili številni služabniki, katerih delo je bilo, da so čistili pot od vsake, tudi najmanjše ovire, kamena, živali in listja. Visoko nad množico je sedel Atahualpa na prestolu, ki ga je nosilo osem najodličnejših plemenitašev na ramenih, dočim jih je poleg korakalo šestnajst na vsaki strani, vsevprek dragoceno oblečenih.

Prestolni sedež je bil iz suhega zlata in svetil z žarki kot sonce. Desno in levo so viseli navzdol preproge, ki so bile narejene iz pisanih peres tropskih ptic s skoraj nedoumno umetnostjo. Mnogi naši so usmerili poželjive poglede na ta sijaj komaj izmerljive vrednote, a izmed vseh oči so bile moje gotovo najbolj poželjive. Nisem jih mogel odtrgati od bleščeče se krasote in moje srce je bilo s potrojenimi udarci.

Okrog vratu je nosil Inka verigo izredno velikih smaragdov; njegove kratke lase je prepletal venec umetnih cvetic iz oniksa, turkizov, srebra in zlata, njegova drža je bila tako mirna, da si dobil varljivo mnenje, da tam zgoraj sedi figura iz kovine.

Ko so prednje čete stopile na trg, so se razdelile na obe strani za kraljevo spremstvo. Med popolnim molčanjem svojih ljudi je Atahualpa gledal okoli in iskal, kajti od naših ni bilo videti nikogar, dočim smo mi mogli opaziti vsak obraz in vsako njihovo kretnjo.

Tedaj je stopil kot je bilo sklenjeno pater Valverde, naš vojaški duhovnik, iz ene izmed lop. Biblijo v desnici, križanega v levici, se je približal Inki in ga nagovoril, Felipeillo, ki je smuknil za njim kot njegova senca, tako usoden kot neizbežno potreben, je prevedel njegove besede, stavek za stavkom, tako dobro ali tako slabo kot je zmoget.

Dominikanec je pozval Atahualpo, da se podvrže cesarju, ki je najmočnejši vladar sveta in je svojemu služabniku Pizarro zapovedal, da se polasti poganskih dežel.

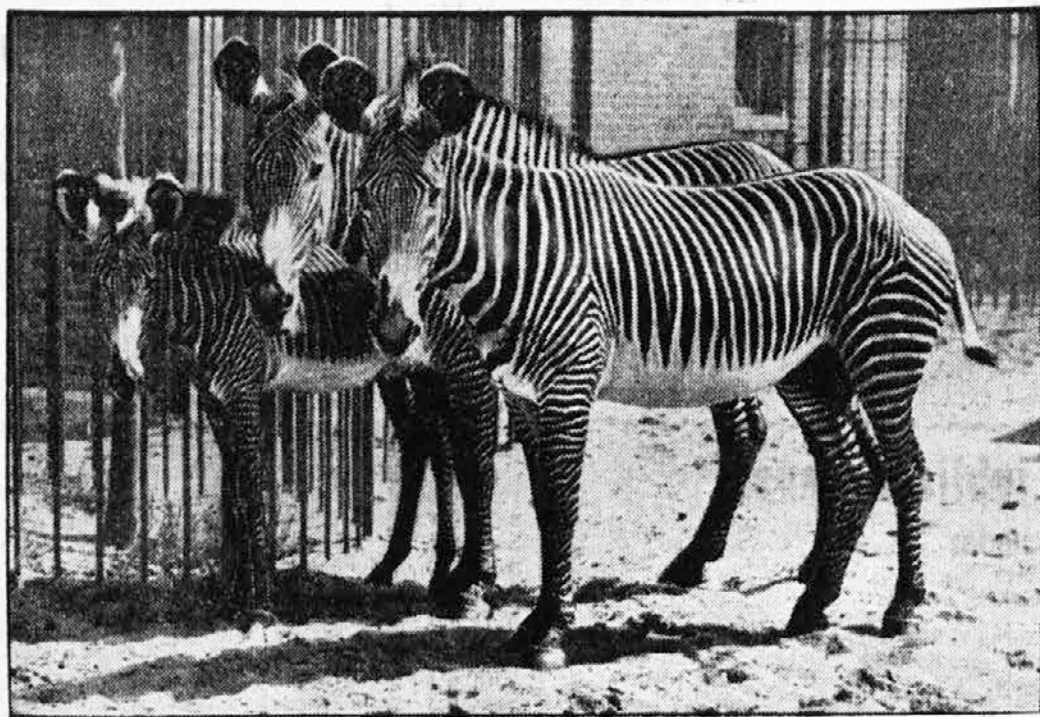
Inka se ni ganil.

Pater Valverde ga je drugič pozval in dostavil, če prizna cesarja in mu plačuje davek, da ga bo ta ščitil kot zvestega vazala in mu pomagal v vsaki stiski.

Sledilo je prav isto molčanje.

Tedaj je menih tretjič povzdignil svoj glas in ga v imenu našega Gospoda in Zveličarja ginljivo opominjal, naj se spreobrne k naši veri, po kateri edini sme upati na zveličanje in ubegeti pogubljenju in peklenjski ječi.

Tu je bilo treba drugih besed in drugih

Za cebre je še vedno pisana moda v veljavi.

Žensko gibanje je tudi v notranjosti turške države v zadnjih letih zelo oživelo in dosega lepe uspehe. Turkinje se mnogo bavijo tudi s športom. Nič manj pa niso drzne letalke. Pred nedavnim je neka navdušena turška letalka napravila sama z letalom krožni polet okoli Turčije. Pred njenim odhodom je bil na letališču sam predsednik turške republike Kemal Atatürk, ki ji je zaželel srečno pot in mnogo uspeha, ona pa mu je kot »osvoboditeljcu turške žene« poljubila v znak zahvale roko. Ta letalka pa ni na Turškem edina, pač pa jih je še mnogo, ki so kot letalke dosegle tolikšno slavo, da jih v drugih državah kar malo občudujejo.

Turkinje, ki bodo na pomladanskem ženskem kongresu gostiteljice zastopnic iz ostalih držav, lahko v svoje veliko zadovoljstvo ugotovljajo, da je zanje povojna doba doba velikega napredka, doba enakopravnosti z moškimi, saj so postale res moderne tako, da si tudi lahko same izbirajo poklice. Obstoji samo še strah, da si ne bodo začele izbirati preveč na debelo takšnih poklicev, za katere prav gotovo niso ustvarjene in da bodo pozabile, da so — ženske.

Zemljevidi še brez Amerike in Avstralije

Prvi tiskani zemljevid hranijo v muzeju v Lübecku. Ta zemljevid je dragocen na vsak način že zaradi tega, ker je to prvi, ki predstavlja vso našo zemljo, seveda, kolikor so jo takrat poznali, drugič pa tudi po tem, ker nam kaže, kako so si takrat našo zemljo in lego posameznih celin zamišljali. Že v starem veku je Aristotel postavil trditve, da je naša zemlja okrogla, toda ne kroglja. Naravnost navajna je njegova predstava celin in morja na naši zemlji. Omenjeni najstarejši zemljevid, ki je bil napravljen leta 1475, predstavlja naš planet približno še ravno tako, kakor si ga je zamišljal Aristotel. Ta zemljevid je nekaka okrogla plošča, na katero je narisana na zgornjem, severnem koncu Azija, od koder teko štiri velike reke, kakor iz kakega para- diža, po vsej ostali zemlji. Spodnja polovica zemljevida pa predstavlja v fantastični obliki Evropo in Afriko in so na njej tudi zaznamovane gore in mesta. Amerike in Avstralije na karti ni, ker do takrat, ko je bil zemljevid dovršen, še nista bili ti dve celini odkriti.

Prvi globus, to je zemljepisno karto, ki predstavlja našo zemljo v obliki krogle, je leta 1492 (torej takrat, ko je Kolumb ravno odšel v Ameriko) napravil Nürnberg Martin Behaim. Pred desetimi leti ga je prodal vojvoda od Veragna španski vladar, ki ga je nato spravila v omenjeni muzej. Preden so pred nedavnim začeli na debelo ropati po vseh španskih muzejih in odnašati iz njih najdragocenejše stvari, je bil ta globus še tam. Če ni sedaj morda že uničen, se bo pokazalo šele potem, ko bo na Španskem prenehala divjati državljanska vojna in ko bo vsaj malo časa misliti tudi na kaj drugega, kot na to, kako napredujejo čete na tej ali oni fronti.

Zanimivo je tudi pri tem prvem globusu, da na njem ni še nikjer zaznamovane Amerike in Av-

stralije. Kolumb se še ni vrnil takrat s svojega potovanja in torej tudi še ni mogel povedati, da je tam na zahodu našel nov svet in ne Indijo, kamor je v resnici nameraval priti. Če bi bil omenjeni globus izdelan vsaj nekaj let pozneje, bi bil gotovo čisto drugačen.

Ko je umiral Ludvik XIV.

Ko je umiral francoski kralj Ludvik XIV., so bili ob njegovi postelji zbrani ministri in tudi nekaj drugih vplivnih mož. Seveda je bila zraven tudi njegova dolgoletna prijateljica Maintenon. Vsa potra je gledala na umirajočega kralja, ki je bil vse do zadnjega še pri polni zavesti. Ko se je Maintenon kralju le že preveč smilila, da bo ostala sama, jo je tolažeče nagovoril: »Saj se bova kmalu videla.« Ona pa ga je nekako užaljeno zavrnila: »No, lep sestanek mi napovedujete!« Navzočim pa je še dostavila: »Še na smrtni postelji ne misli ta človek na nič drugega, kot nase in na to, kako bi bil sam zadovoljen.«

Otroška ljubezen

Malo dekletce devetih let je moralo pred so- diščem v Chicagu izbirati med svojo materjo in babico, ki sta jo obe zahtevali zase. Ko je bilo vse drugo prigrigovanje stare matere zaman, je ponu- dila svoji varovanki 20 milijonov dinarjev, če gre z njo. Puncčka pa je rekla, da ji je njena mama ljubša kot 20 milijonov ter se je veselo vrgla v naročje svoje mame.

Kdo bi še danes kaj takega storil! Res, zopet in zopet nas morajo otroci učiti prav ceniti in vi- deti edine prave vrednosti v življenju!

Radio

Programi Radio Ljubljana

Cetrtek, 5. avg.: 12.00 Obisk v daljnih krajih (plošče) — 12.45 Vreme, poročila — 13.00 Čas, spored, obvestila — 13.15 Koncertni plesi (plošče) — 14.00 Vreme, poročila — 14.05 Čas, vreme, poročila, spored obvestila — 14.30 Nac. ura — 15.00 Deset minut zabave — 20.00 Za kratke čas. (plošče) — 20.10 Slovensčina za Slovence (g. dr. Rudolf Kolarič) — 20.20 Pevski koncerti — 20.30 Jaz, 21.55 Čiganska glasba, 22.30 Vokalni koncert, 23.00 Salonski orkester — Trst-Milan: 17.15 Vokalni koncert, 21.00 Igra, 22.00 Orkestralni koncert — Rim-Bari: 21.00 Simfonični koncert, 22.00 Orkestralni koncert — 22.00 Čas, vreme, poročila, spored — 22.15 Radijski jazz, vmesne vloške poje g. Mirko Premelj.

Drugi programi

Cetrtek, 5. avgusta: Belgrad-Zagreb: 20.00 Operna glasba — Dunaj: 19.25 Vojška godba, 20.25 Pester koncert, 21.25 Orkestralni in solistični koncert 22.20 Zabavni koncert — Rudimpešta: 19.10 Koncertni orkester, 20.50 Jazz, 21.55 Čiganska glasba, 22.30 Vokalni koncert, 23.00 Salonski orkester — Trst-Milan: 17.15 Vokalni koncert, 21.00 Igra, 22.00 Orkestralni koncert — Rim-Bari: 21.00 Simfonični koncert, 22.00 Orkestralni koncert — 22.00 Čas, vreme, poročila, spored — 22.15 Radijski jazz, vmesne vloške poje g. Mirko Premelj.

misli, kot so bile patru na razpolago. Bil je preprost človek neznatne izobrazbe ter ni imel jezika in ognja, da bi ganil srce malikovalca in ga napravil sprejemljivega za Kristusov nauk, katerega mi vsi ponižno poslušamo.

Inka tudi sedaj ni nič odgovoril. Otrpla slika, sedel je na svojem prestolu in gledal menih pol začudeno, pol nevoljen. Ta je zrl brez moči k tlom, njegov obraz je obledel, zaman je iskal razsvetljenja in novega požiga, nena- doma se je obrnil ter dvignil križanega v svoji roki kakor zastavo.

Tedaj je uvidel general, da je prišel čas in da ne sme dalje oklevati. Zamahnil je z belo prevezo, počili so strelji, bojni klic Sam jago je zadonel, iz ozadja je vdrla konjenica kot za- ježena reka in od presenečenja otrpelo, od kri- žanja in pokanja musket in grmenja obeh poli- skih kač oglušelo, od dima, ki se je v žvepljenih oblakih razširil čez trg, zadušeno in oslepljeno Inkovo moštvo ni vedelo, kaj naj stori, kam naj zbeži. Odličnike in preproste je konjica v silovitem naskoku med seboj pogazila in vi- del sem pred seboj le klobčič rdečih, modrih in rumenih barv. Nihče se ni branil in tudi orožja niso imeli, ki bi za to zadostovalo. Po preteku četrte ure so bili vsi izhodi za pobeg naravnost zamašeni z mrlji in smrtni strah napadenih je bil tako velik, da so mnogi z go- limi rokami predrli v svojem krčevitem priza- devanju zidovje iz žgane gline, ki je obdajalo trg.

Ne spominjam se več, kako dolgo je tra- jalo strašno klanje. Moj duh je bil zmeden od pogleda na zlat prestolni sedež, na katerem je Inka še zmerom sedel. Hotel sem ga dobiti

za vsako ceno, s čarobno močjo me je vleklo v krog njegovih žarkov in posekal sem vse, kar se mi je zoperstavljalo. Inkovi zvesti slu- žabniki so se vrgli na pot meni in drugim ko- njenikom, vrgli nekatere iz sedla ali so nastav- ljali lastna prsa, da zaščitijo ljubljene zapo- vednika. Še v zadnjih utripih življenja so se oprijemali konj, vedno sem vlekel tri ali štiri s seboj in če je eden padel mrtev, je stopil drugi na njegovo mesto. Prestol, ki ga je nosilo osem plemenitašev, se je zibal kakor čoln na razburkanem morju, sedaj naprej sedaj nazaj, kakor je pač grozni pritisk naraščal ali po- puščal.

Atahualpa je strmel negibno z usodepolno mrkostjo v krvavo pogubo, v svesti si svoje nemoti, da bi jo odvrnil. Kratek somrak po- vrtnikov je prišel, zvečerilo se je; utrujeni od ubijanja smo se bali le enega, da bi Inka ušel. Andrea della Torre in Cristoval de Peralta sta navalila nanj, da mu porineta meč v prsi. Tedaj je general zdiral vmes kot utešeni vi- har; vse mu je bilo ležeče na kneževem življenju in ko je iztegnil roko v njegovo obrambo, je dobil od Cristovala de Peralta precej težko rano na zapetje. Obenem so padli nenadoma štirje nosači prestola, ostalim je postalo breme pretežko; pred kupom pobitih so padli na ko- lena; Inka bi padel na tla, če ga ne bi ujela v svojih rokah Pizarro in della Torre. Medtem ko mu je vojak Miguel de Estete strgal z gla- ve kraljevo borlo, sva se Peralta in jaz po- lastila prestola, on na eni, jaz na drugi strani in deset strašnih sekund sva se gledala srepo s krvavo podplutimi očmi kot smrtna sovraž- nika.